СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 229. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 2. жовтня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 230. Jersey City, N. J., Saturday, October 2. 1926. THREE CENTS

„СУХИЙ" СЕНАТОР ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ЗМОВУ ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ

ШИКАҐО, Илинойс, 30. вересня. — Велика лава присяжних суддів федерального суду постановила поставити на суд стейтового сенатора Ловела Мейсона як обжалованого за участь заговору з прогибіційними урядниками проти прогибіційного закона.

Мейсон займався з давна політикою. Його батько був конґресменом, а його сестра була першою посолкою в стейті Илинойсі.

Мейсон каже, що се пімста його політичних ворогів.

ЗАЗДАЛЕГІТЬ ГОТОВЛЯТЬСЯ ВАЛИТИ СМИТА.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Републиканська партія стейту Ню Йорк постановила повести завзяту кампанію проти Ал. Смита, дотеперішнього стейтового ґубернатора й кандидата демократичної партії на нову каденцію на сьому становищи, і вести сю аґітацію під кличем: Валіть Смита тепер, то не будете потребувати валити його в 1928. році, коли він буде кандидувати на президента Злучених Держав.

ПОЖАР КОРАБЛЯ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Прибережні радіові стації дістали бездротну телеґраму від американського парового корабля Ню Бритен, який доносить, що він горить на повнім морю, яких 300 миль від побережа Флориди. Одна телеґрама каже, що полумінь на корабли досягнула вже верхного покладу. На допомогу йому поспішили кораблі Ґолф Квін та Сенека.

ЦІКАВИЙ СТРАЙК СТУДЕНТІВ.

ГАНОВЕР, 30. вересня. — Студенти місцевої колеґії вийшли на страйк, щоби запротестувати проти недавно виданого зарядження, після якого всі студентки мають бути в своїх мешканнях о 6. годині вечером.

НЕВЕЛИЧКІ КОШТИ ВИБОРІВ.

БЕРЛИНҐТОН, Вермонт, 30. вересня. — Посол Ґибсон предложив секретареви стейту звіт зі своїх виборчих видатків, з якого виходить, що кошт його правибору коштує 36 центів.

ПАСЕЙСЬКИЙ СТРАЙК ПЕРЕД СУДОМ.

ГЕКЕНСЕК, Ню Джерзі, 30. вересня. — Нині поставлено перед суд Роберта Вулфа, Естер Ловел та Роберта Дана, яких обжаловано за те, що вони нарушили закон проти заворушень, бо вони не покинули страйкового терену після того, як шериф прочитав закон проти заворушень. Суд відкинув справу. Звільнені обжаловані тепер думають позивати шерифа за безправний арешт.

ПРИСИПАНІ МАЙНЕРИ ПРО СВОЇ ПЕРЕЖИВАННЯ.

АЙЕРНВУД, Мишиґен, 30. вересня. — 43 майнери копальні зеліза, котрі були присипані під землею через 5 днів, оповідають цікаві річи про свої переживання.

Один з присипаних відчув пригоду так тяжко, що він хотів поповнити самовбийство при помочи динаміту. Товариші його, довідавшися про його намір, сховали динаміт, і він нині ходить живий і щасливий.

Другий майнер терпів так сильно через брак тютюну, що погриз усю файку й цибух, бо в них був смак тютюну. Каже, що се йому також заспокоювало голод.

ПІРАТИ З ФЛОРИДИ АРЕШТОВАНІ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Федеральні аґенти арештували тут 4 людий, які мали займатися морським розбоєм на водах Флориди. Дня 9. вересня, приміром, мали вони напасти на залогу скунера Гайзел Герман, пострілити двох зі залоги та обрабувати його з готівки.

ОЧАЙДУШНИЙ ПОСТУПОК МАТЕРИ.

ЮТИКА, Ню Йорк, 30. вересня. — З дому місцевого польського іміґранта Беднаржа пропала минувшого вівтірка пані Една Беднарж зі своїми двома дітьми, лишивши пращальну записку в польській мові. По довгих пошукуваннях нині нарешті найдено в воді тіла її та її двоє дітий. Причиною роспучливого кроку жінки була сварка з мужом.

12 ОСІБ ЗГИНУЛО В МЕКСИКАНСЬКИХ БУРЯХ.

НОҐАЛЄС, Аризона, 30. вересня. — В околиці міста Посеї, в мексиканськім стейті Сонорі, случився в понеділок страшний хмаролом. Зібрані води затопили родину з 6 осіб.

Про подібні виливи рік доносять з мексиканського стейту Хара, де повінь змела з лиця землі оселю Ля Антіґва, однак без жертв у людях.

Мексиканські ґазети обчисляють шкоди сих повений на півосьма міліона долярів. Жертв в людях було 12 осіб.

ЮНІЯ НЕ ПРИЙМАЄ СУДОВОГО ЗАКАЗУ ПИКЕТ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Кравецька юнія, проти якої місцевий висший стейтовий суд видав заборону виставляти коло кравецьких підприємств страйкові пикети, заповідає дальший процес проти сього рішення суду, яке вона признає незаконним. Юнія каже, що приказ суду відбирає робітникам право, загарантоване давнійшими вирішеннями судів.

„УМІРКОВАНІ ЖИВУТЬ ДОВШЕ ЯК ПОВНІ АБСТИНЕНТИ".

БОЛТИМОР, 29. вересня. — Др. Реймонд Перл, голова інституту для біольоґічних розслідів при Гапкинськім університеті, подає на основі довгих дослідів, що люди, які пють помірковано, живуть довше як ті, що зовсім не пють.

Свої погляди виложив він у книжці, яка має незадовго появитися друком.

СОВІТИ КАЖУТЬ, ЩО ФРАНЦІЯ ЗБРОЇТЬ ПОЛЬЩУ.

ЛЕНІНҐРАД, 29. вересня.— З Польщі доносять, що вона дістане від Франції 15 военних кораблів, які будуть складатися з уоруженого кружляка, двох торпедових суден і 12 субмарин. Анґлія мала знова перебрати на себе обовязок перебудови Ґдині як порту. Все те, кажуть совіти, означає новий похід проти совітів з боку Анґлії, Франції і Балтійських держав при помочі Польщі.

ОСТЕРІГАЄ НІМЕЧЧИНУ ПЕПЕРД ДОВГАМИ.

БЕРЛІН, 29. вересня. — Др. Шахт, президент німецького державного банку остерігає Німеччину перед тим, щоби не затягала завеликих заграничних довгів, бо вона і так вже заабсорбувала досить заграничних капіталів. В тій осторозі натякнув він на ту трансакцію, яку хоче Німеччина зробити з продажею залізничих бондів.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СПЕЦІЯЛІСТ ПРО „ДНІПРОСТРІЙ".

Дня 2. вересня ц. р. відбулося в Запоріжжю спільне засідання окрвиконкому і мійської ради, де виступив з докладом полковник Купер, головний американський інжінер, якого призвало радянське правительство як головного експерта в справі будови найбільшої електростації „Дніпрострій". Між иншими сказав він: „Наші амер. інжінери не найшли ніяких блудів у роботі вашої комісії по Дніпрострою. Всі рахунки, пляни і рисунки, котрі привезла ваша комісія в Америку, являються чи не найліпшими, які коли небудь я бачив. Тепер на місці будуючої стації ми переконалися в їх абсолютній правильности. Я вважаю, що будова Дніпрострою має для України кольосальне значіння. Ця електростація буде одною з набільших у світі (Ніяґара. 1,000,000 кінських сил. Дніпрострій 650,000 к. сил) і найбільшою в Европі. Україна буде мати кольосальний запас самої дешевої енерґії, а окрім цього канал через пороґи дає саму дешеву водяну дорогу для українського транспорту.

НА УКРАЇНУ.

Відомий наш земляк віолінчеліст Богдан Бережницький переїздить на днях зі Швайцарії до Харкова, де заанґажовано його до української державної опери.

ПРО ПОЛЬСЬКЕ ТЮРЕМНИЦТВО.

Нам пишуть:

...Ще ніколи поліційна хроніка не була так багата, як нині, ще ніколи епідемія крадіжей, вбивств, масових мордів не були так щоденними явищами, як тепер. Злодійство, грабіж, вбивство є сьогодня в Польщі звичайним явищем. Бандитизм шириться неначе епідемія.

Та все це пропадає безкарно, бо польська поліція держить спілку з злодіями, а занята лишень боротьбою з „антидержавною" діяльністю. Аби не допустити до редукції політичної поліції, систематично повстають „шпіонські афери", „військові орґанізації", „змови" і т. д. Тюрми заповняються новими людьми, часто молодіжю, яку відривають від науки. На поміч поліції стають сотки тисяч польських „патріотів".

Від квітня 1925 до квітня 1926 р. арештовано під позором політичних проступків округло 13,000 осіб, польські суди за час від червня 1925 до лютого 1926 р. перевели 381 політичних процесів, засуджуючи 1,379 інтеліґентів, селян і робітників на кару вязниці 2,393 літ!

Дня 29. серпня арештовано в Острові, п. Тернопіль, Михайла Анткова, Омеляна Ячмінського і Н. Бутинського під замітом злочину державної зради. Того самого дня під тим самим замітом арештовано в Березовиці великій Михайла Білого. Арештованих відставлено до слідчої вязниці тернопільського окружного суду. Арештовання відбулися на донос особистих ворогів, які також підкинули арештованому Анткови пакет з ріжними брошурами.

НАРОДНІ ШКОЛИ.

Піднесення шкільної справи на Україні ведеться тепер всіми округами досить жваво. Так приміром в новім шкільнім році видає Дніпропетровська округа на народнє обрування 4,060,000 карб. Сума збільшена о 1 міл. порівнюючи з минулим роком. Збільшення бюджету дає можливість відкрити школи в найглухіщих селах Дніпропетровщини (бувшої Катеринославщини). Протягом 1926—27 р. відкриває Ком. Нар. Освіти 9,000 нових шкільних комплектів, після чого число нар. шкіл буде виносити на Україні 19,000.

ХУДОЖНИК ГЛУЩЕНКО НА ЗАКОРДОННИХ ВИСТАВАХ.

За останній час у закордонній пресі появилось чимало інформацій про роботу молодого українського художника Глущенка.

Як видно з преси, Глущенко влаштував був дві виставки своїх робіт: одну в Берліні, а другу в Парижі, де має великий успіх.

Відомий німецький художник Ґеорґ Ґрос, спиняючись на виставці Глущенка, дивується його майстерні, а французький критик Шарапсоль каже: „Глущенко є одним з найкращих мистців".

ЗІЗД ЗАЛІЗНИЧНИКІВ У ПОЛЬЩІ.

Зїзд залізничників закінчився виданням відозви до загалу залізничників, в якій кажеться, що уряд, який побільшив платні офіцирам, не зробив нічого в напрямі поліпшення долі залізничників. Відозва взиває всіх залізничників, без огляду на орґанізаційну приналежність до боротьби за поліпшення істрування.

Делеґацію, вибрану зїздом, міністер президент Бартль, який на жадання Пілсудського спокійно згодився на побільшення буджетових видатків на підвищення платень офіцирам о 20 міліонів злотих, збув такою фразою: Тільки дурень дає більше, як має.

БУДУВАННЯ РОБІТНИЧИХ КЛЮБІВ І ТЕАТРІВ.

Вже два роки робітництво України на власні кошти будує робітничі клюби й театри. Так на сталінському заводі будують найбільший на Донбасі клюб. Він коштуватиме 2 міліони карб. Саля для глядачів міститиме 2,500 осіб. В Макіївці будують великий зимовий театр на 1,500 чоловіка. На будівлю театру видано 80,000 карб. Нову клюбну салю на 1,000 чоловіка будують ще й при електричному заводі. Всі зазначені клюби роспочнуть свою працю перед наступною зимою.

На рутченківських копальнях будують новий великий Палац Праці на 106 кімнат. Там міститимуться всі професійні, культурні та партійні орґанізації, політшколи, школи лікнепу, гуртки фізкультурників, то-що.

НІМЕЦЬКІ КОЛЬОНІСТИ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Голова другої німецької делеґації Ван-дер-Майлен в розмові з співробітником РАТАУ сказав: „Вернувши з обїзду німецьких кольоній Одещини, делеґати переконалися, як вірно в СРСР розвязано аґрарне та національне питання. Німецькі кольоністи отримали за радянської влади дійсну спромогу національно-культурного розвитку. Одночасно з тим ми з радостю констатуємо, що кольоністи і в господарчім відношенні значно поступили наперед.

МУЗИЧНІ ВИДАННЯ.

Незабаром у виданні Книгоспілки виходить третім накладом повне зібрання творів композитора Леонтовича. Там же підготовляється до видання повне зібрання творів Лисенка з нагоди 15-ох роковин з дня його смерти.

ТАКОЖ РЕКОРД.

„Ржеч Посполіта" доносить, що в президії Ради міністрів є 1,400 неполагоджених посольських інтерпеляцій, як спадок по попередньому уряді. Інтерпеляції напливають обильно дальше. Від 1. вересня ц. р. увійшло вже понад 100 нових інтерпеляцій.

ПОЛЬСЬКИЙ КАБІНЕТ УСТУПИВ

СИЛА ПІЛСУДСКОГО ЗАЛОМАНА. — НАДІЮТЬСЯ НОВОГО ЗАМАХУ З ЙОГО БОКУ.

ВАРШАВА, 30. вересня. — Польський сойм, який по словам маршалка Пілсудского являється найбільшим ворогом польського народа, відніс побіду над диктатором. Затвердив він ухвалу сенату і счеркнув буджет на 500,000 золотих. Він піддав заразом дуже острій критиці діяльність двох міністерств. Супроти цего кабінет подався до димісії, а вістка про димісію зістала прийнята великим оплесками. Сойм не розвязав себе, як того надіялися, а хоче радити далі.

В той спосіб витворилася ситуація дуже скомплікована. Ніхто не знає як розвяжуться дальші події. Супроти сильної опозиції в соймі і ґрізної його постави, не лишається Пілсудскому нічого иншого, як наклонити президента до розвязання сойму, або допуститися нового замаху стану. Ситуація напружена ще й з того боку, що стало фактом, що совіти заключили відпорний союз з Литвою. Ті знова, що думали над фінансовою реконструкцією Польщі, захитані в своїх плянах і не знають до чого братися, бо не знати, що слідуючий день принесе.

СТАЛЕВИЙ ТРОСТ В ЕВРОПІ.

ПАРИЖ, 30. вересня. — В Брукселі, столиці Бельґії, заключено сегодня залізний і сталевий трост між головними продуцентами Німеччини, Франції, Бельґії і Люксембурґу. Пробують втягнути до него ще Чехословаччину і Югославію.

Трост регулює цілу продукцію і ціни в тих краях, які обняті ринком їх збуту. Не втягнені до цего тросту Америка ні Анґлія. Годі сказати цілком певно, який ефект викличе цей трост. Він заведе лад в продукції і усталить ціни на свої товари. З того боку не буде конкуренції, але буде мусів побороти конкуренцію з боку Анґлії і Америки. Позиція його о стільки лекша, що буде міг тепер поборювати конкуренцію пляново і спільними для всіх мірами. Найбільше значінне того тросту полягає в тім, що в нім зійшлися найбільші вороги — французські і німецькі індустріялисти і то найбільш впливові. З того треба заключати, що французько-німецький спір дійсно зліквідований.

МУССОЛІНІ НА ВІЗИТІ В ЧЕМБЕРЛЕЙНА.

РИМ, 30. вересня. — Вся італійська преса переповнена артикулами на теми анґлійсько-італійської згоди. Пишуть те з приводу візити, яку зложив Муссоліні анґлійському міністрови заграничних справ Чемберлейнови, який виїхав на відпочинок на Середземне море. На лончі, який відбувся на королівськім яхті Джуліяна, обговорено ріжні справи, які торкаються европейського положення, а рівнож справи, що злучені з італійським і анґлійськими інтересами на Середземнім мори. Та візита, як кажуть часописи, мала на цілн те саме, що хотів осягнути Штреземан, коли в Тоарі снідав з Бріяндом. З тамтого снідання вийшло французько-німецьке зближенне, а з того має вийти анґлійсько-італійське.

АПТИКАР НАСИПАВ ЧЕРЕЗ ПОМИЛКУ ОТРУЇ ДО ЛІКІВ.

ЛОНДОН, 30. вересня. — Аптикар в Бірмінґгем продав кількадесять піґулок пацієнтови, до яких через помилку всипав велику скількість стрихніни, яка, як відомо, є великою трутиною. Пробудившися в ночи і пригадавши собі свою помилку, полетів до редіостації і подав осторогу, а заразом розтелеґрафував до всіх можливих часописий, щоби оголосили ту помилку. За три дни зголосився до него той, що купив піґулки і віддав пачку заявивши, що лікарства не зажив, а осторогу прочитав в ґазеті. Аптикареви спав камінь з души і він як би віджив.

НАПАДАЮТЬ ВЖЕ НА ДИПЛЬОМАТИЧНУ ДІЛЬНИЦЮ.

ПЕКІНҐ, 30. вересня. — Неспокій в столиці Хін дійшов до того, що якісь невислідженї досі бандити напали посольську дільницю і ограбили один сховок, в якім містилися дорогоцінности хінського ювилера, який хоронив їх в тій дільниці, яка тілишася правом нетикальности і була сильно хоронена. Бандити забили много людей з сторожі і жандармів, які хотіли їх по дорозі придержати.

ПОЛЬСЬКА ТАНЦЮРИСТКА БАНДИТОМ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Викрито історію одного з найбільш сензаційних бандитських нападів, якого доконано в білий день, в самій середині Берліна і в однім з найбільших склепів, в якім було повно публики. Бандити кидали бомбами і стріляли, ограбили касу і втікли. Тепер їх приловлено в місті Вроцлаві. Бандит Німець зветься Шпрух, а да помочі були з ним його сестра Елизабет і його любка Соня, польська танцюристка. Та послідна була цілою героїнею. Вона кидала бомби і стріляла на всі боки з автоматичного револьверу.

ЗАБИЛИ ЩЕ ОДНОГО НІМЦЯ В НАДРЕНІЇ.

ПАРИЖ, 30. вересня. — Ще не прогомоніла траґедія з Ґермерсгайм, як знова дійшла відомість про нову траґедію. Французький жовнір забив знова в Тревс німецького горожанина, який мав його зневажити.

Користайте з нагоди.

ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СВІДОМІ РОБІТНИКИ СВОЇМ БОРЦЯМ

Великий пасейський страйк ткачів, який отсе вже треває осьмий місяць, починає що раз більше інтересувати українських імігрантів. Свідчить про се передовсім те, що через адміністрацію Свободи переслано до сього часу на допомогу страйкарам отсі жертви:

Відділ	132.	У. Н. Союза в Меккіспорті, Па.	$24.00
„	155.	У. Н. Союза в Перт Амбою, Ню Джерзі	16.45
„	57.	У. Н. Союза в Коговз, Ню Йорк	26.00
„	239.	У. Н. Союза в Филаделфії, Па.	10.00
„	59.	У. Н. Союза в Бриджпорті, Конетикат	6.25
„	163.	У. Н. Союза в Филаделфії	5.00
„	117.	У. Н. Союза в Ню Йорку	25.00
„	312.	У. Н. Союза в Плейнфілді, Ню Джерзі	8.26
„	133.	У. Н. Союза в Нюарку, Ню Джерзі	50.00
„	283.	У. Н. Союза в Оборн, Ню Йорк	10.00

Кромі сього є ще кількадесять долярів жертв, присланих через адміністрацію від поодиноких людий або від спеціяльних комітетів, уряджуючих на сю ціль балі або пікніки.

Є се все жертви свідомих робітників, які розуміють, що на всяке лихо не відповідається плачем або наріканнем, але ділом. Які розуміють, що на боротьбу з противниками робітництва не виступається з прозьбами або викрутами, але боротьбою.

Підносячи свідомість і жертвенність членів згаданих відділів, треба зазначити, що властителі ткальняних фабрик далі вперто стоять при своїм, що робітникам засі вмішуватися до заряду фабрикою, що робітники мають слухняно приняти всякий охлап, який їм захочуть кинути зі свого стола фабриканти. Вони далі не хочуть говорити з робітниками, і страйк треває далі.

Страйкуючі робітники далі в біді. Робітникам треба допомогти на удержанне, їм треба одежі, їди. Страйкарським дітям треба молока. Страйкарам треба допомогти одежею.

Допомагати треба так довго, поки страйкарі не вернуться до праці, вернуться як побідники, не як збита поліцією й босами маса, але як свідомі карні ряди, які видержали тяжку боротьбу за велику робітничу справу.

Боротьба треває далі, і помочи борцям треба далі. Тим, що допоможуть, надгородить вдячність 16,000 ткальняних страйкарів, а ще більше переконанне власного сумління, сумління сповненого обовязку.

ТРЕБА МОВЧАТИ, КОЛИ НЕ МОЖНА ГОВОРИТИ

В середу приїхав до Америки з Варшави професор Едвин В. Кемерер, фінансовий дорадник польського уряду, голова спеціяльної американської комісії, яка мала польському урядови подати способи зарадити господарським клопотам Польщі.

Через десять тижнів студіювала ся комісія економічні відносини в Польщі, і на основі сих розслідів предложила польському урядови свою опінію, яка покищо ще остала в тайні. Польський уряд дістав сей рапорт і замовк. Видно, відноситься дуже обережно до сеї делікатної справи.

Коли ґазетярі питали комісіонерів при виїзді з Польщі, які вони предложення й ради дали польському урядови, комісіонери заявили, що вони про се говорити не можуть.

Професор Кемерер при своїм приїзді на американську землю й собі замовк. Коли його ґазетярі роспитували про пропозиції фінансової комісії, він красноріччиво замовк на англійській і польській мові, і здвигаючи плечима, казав питати польського уряду. Мовляв, най польський уряд каже, що вважає за відповідне. Наш рапорт був тайний, і нам не вільно його зраджувати.

В сей спосіб замовкли рівночасно польський уряд і його економічні спеціялісти. Всі польські урядовці, які так залюбки рота люблять отвирати, немовби води в рот набрали.

Відомо, ся мовчанка теж мусить мати свої причини. І американські ґазети теж стараються її якось пояснити. Словам фінансової комісії дуже там віри не дають. На загал мовчанку професора Кемерера пояснюють в сей спосіб, що комісія мусіла певно показати польському урядови на такі основні хиби в польській економічній політиці, що сих хиб польський уряд тепер усунути не хоче, або й навіть мимо своєї найкращої волі не може. Правдоподібно, і чужим професорам, які за гроші певно мали сказати те, що від них жадали, не могли показати на величезну польську армію, на її авантурничу заграничну політику, на її нутрішну політику утисків. Через те й польському урядови і польським нанятим знатокам не лишається нічого другого, як мовчати.

КНИЖКА ДЛЯ ЧОЛОВІКА СЕ ТЕСАМЕ, ЩО КОМПАС ДЛЯ КОРАБЛЯ. ВОНА ВКАЗУЄ ЙОМУ ПРАВДИВУ ДОРОГУ СЕРЕД ОКЕАНУ ЖИТТЯ І ХОРОНИТЬ ЙОГО ВІД ПІДВОДНИХ СКАЛ, КОТРІ МОЖУТЬ ЗГУБИТИ ЧОЛОВІКА НА ЙОГО ЖИТТЕВІЙ ДОРОЗІ.

ПРО ЦЕЛІБАТ ТА НАЙНОВІЙШИЙ ЦЕЛІБАТНИЙ СКАНДАЛ НА МАДЯРЩИНІ

II.

В попередній статті навів я кілька примірів з области целібату в практиці а таких примірів можна би напровадити тисячі.

Майже що тижня доводиться читати в часописях звіти про ріжних католицьких духовних, що за всілякі каригідні вчинки на тлі половім попадають під суд. — Це не є нічого дивного і є лиш доказом, що проти природи боротись годі.

Про того рода аферу доніс власне недавно віденський дневник „Абенд" (вечер) і я позволю собі напровадити тут дотичну статтю в дословнім перекладі:

„Ваш кореспондент довідався власне з найблизше до папського нунція в Будапешті стоячих кругів про надзвичайно сензаційний донос, котрий в нечуваний спосіб компромітує одного з провідників партії леґітимістів (прихильників династії Губсбурґів).

Іде тут о скандальну історію **латинського біскупа** в Штайнаманґері **графа Яноша Мікеша.** З цею історією стоїть в близкім звязку смерть **чотирох молодих теольоґів** з духовного латинського семинара в тімже місті.

Власне в послідних днях вплинув до Риму донос проти біскупа графа Мікеша, одного з найбогатших мадярських аристократів. Після того доносу є Мікеш небезпечним та безглядним педерастом, що переслідує кождого молодого мущину, який попадеся йому під руку, так, що вже цілий ряд молодців довів він до самоубійства.

Від весни 1924 року до літа минувшого року відобрало собі вже чотирих молодих теольоґів життє в наслідок поступовання з ними біскупа Мікеша.

Він відвідував іменно дуже часто духовний семинар в Штайнаманґері, а котрий з молодців йому подобався, того він собі вибирав і забирав з собою під предлогом, що він має навчити його „міністрованя" себ-то служення при службі божій. — Привівши його до своєї палати — він надуживав його тілесно.

Можна собі представити, які душевні муки мусів переносити такий молодець, котрий глядів на своє будуче звання священика яко на щось чистого, гарного та ідеального, коли такий високий духовний достойник своїм поступованнем розбивав брутально всі його молодечі мрії про святість священичого звання!

Те скандальне поступовання ґрафа Мікеша вийшло на світло денне в цей спосіб, що він знасилував одного питомця, котрого брат є капітаном артилерії. Той питомець застрілив себе револьвером свого брата, але рівночасно лишив йому лист, в котрім докладно описав поступованне біскупа Мікеша з ним.

В цей спосіб злочини Мікеша зістали відкриті, наслідком чого донесення про них відійшло до Риму".

—o—

Ось як представляє цілу ту справу „Абенд". Мені, однак, здається, що з цего нічого не вийде, і що ті, що хотять поставити таму злочинам Мікеша, вступили на цілком мильну дорогу.

Кажуть Поляки: „крук крукови ока не виколе". Так і в тім випадку: тут внесено до Бельзебуба скаргу на діявола! Чейже Рим не зробить кривди свому вірному слузі а ще до того і магнатови, яким є ґраф Мікеш Янош!

Рим стоїть на становищи, що епископа треба усе брати в оборону і не дозволити на його скомпромітованне. Чиж мало доси за 23 літ вплинуло скарг на Гриця Хомишина за всілякі його безтактовности та хамства?! Але Рим всьо то покривав, бо знає, що він є його вірним служкою, що не лиш латинський календар пробував впровадити, але і целібат насильно у своїй дієцезії завів.

Рим усуває епископа лише зі **зглядів політичних,** як це зробив перед 40 роками з митрополитом Йосифом Сембратовичем за старанням польського міністра-„родака" у Відни Земялковского. Най би польський уряд лиш пальцем кивнув — а Хомишин полетів би стрімголов зі свого епископського стільця. Але Хомишин завів целібат, а це є власне найгорячійшим бажанням Поляків еще від року 1717, коли то повстав славний „Проєкт на знищене Русі".

І деж такого „заслуженого менжа" могла би Польща позбуватися?!

Папський Рим має свою віками вироблену тактику, а коли в наслідок целібату виріскаються якісь голосні скандали, то звичайно ксьондза переносять в якийсь далекий кут, куда вістка про його подвиги не так легко дійде. Але епископа бере Рим в охорону і ужиє всяких можливих дипльоматичних впливів на дотичну державу, щоби виновникови і волос з голови не впав.

Будьмо отже переконані, що і у випадку з мадярським „ґрафом" в епископських ризах — Мікешом, нічого злого йому не станесь, зосібна в теперішній Мадярщині, де по глупім большевицькім повстанню в 1919 р. сила мадярських „ґрафів" еще більша як була передтим.

Щоби отже мадярська державна прокураторія вмішалася у сю справу — про то не може бути й мови!

Може бути, що пан Мікеш виїде на місяць-два на відпустку „для поратовання здоровля", але і це не зараз, безпосередно по відкриттю його целібатних вибриків в заграничній пресі. Инакше — це би нарушило церковний авторітет, а о нього Римови найбільше ходить.

Рим впрочім стоїть все до розпорядимости світській владі, коли і вона його попирає, а з другого боку і він уступає її з ґустом з дороги, коли це лежить в її інтересі! — І так вже буде яких 8 літ, як о. Боцян є висвячений на луцького епископа, але не сміє і носа показати до Луцька та взагалі поза сокальську лінію, на Волинь. А Рим на це мовчить, бо як звісно: „ренка ноґен миє". Заводячи у себе целібат, заявив Шептицький одній депутації, що це доконечне, так як він потребує свобідних від всяких узів священиків, котрих би міг кинути кождої хвилі на Волинь. Та на Волинь польський уряд ніяких уніяцьких панотців хочби і целебсів не пускає. Йому і так дуже добру службу робить з одного боку православний митрополит Діонизій своїм москвофільством а з другого латинські польські біскупи, котрі пробують (доси з меншим успіхом) впровадити якусь нову унію з перевагою латинства. І тому бідний луцький епископ мусить уважати себе за епископа „ін партібус інфіделіум" (в краях невірних) а докищо вдоволятися урядом суфраґана у Львові.

Вертаючи до справи целібату, мушу ще піднести ось що:

Рим і сам знає, що целібат йому властиво, на практиці, більше шкодить як помагає. Ті безперестанні скандали з целібатниками, а нераз (коли вплив римський за слабий), карно-судові засуди — на здоровля йому не виходять.

Але щож! Тут іде о престіж, о повагу римського оберкоманданта: коли раз сказано, що целібат має бути — то треба при тім стало стояти, хоч би еще нових тисячу Мікешів найшлося, і хотя би через них еще чотири тисячі питомців духовних застрілилося.

Рим прямо зассався у справу целібату, затявся мов сокира в дубовий сук і не так легко його з того місця зрушити.

А до того — й не треба! Най собі стоїть і далі у тій баюрі, у котру себе своєю упертостю загнав, а проти целібату і целібатників є инша рада.

Але де її найти і як винайдений спосіб в життя впровадити — це, о скільки дотичить Америки — уже Ваша справа, дорогі американські Браття!

Передумайте справу основно і зріло, та робіть так, щоби було як найліпше для нашої Народної Справи.

Клим Обух.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

НУЖ, ДО ДІЛА!

Були колись у нас часи, (а і тут в Америці) — що ні провідники, ні сам нарід не вірили в свої сили, в свою здібність, в свою життєздатність! Звичайно, при першому неповодженню, при першому ударі ворога попадали всі в зневіру, а наші песемісти, що то все звикли затроювати наш народній орґанізм — похитували головами і казали: „Та пощо того всього", або: „Де нам до того, не тратьмо дармо сили, а спускаймося на дно".

Так, були такі часи, та вже минули! Боротьба за життя, природне й національне, зміцнювала народню силу, збільшувала завзяття, ошлюфовувала характери, збогачувала життєздатність до тої міри, що навіть у програній наш нарід постійно дозрівав, плекав завзяття і ще більшу охоту до самостійности та кріпив віру у власні свої сили!

І сьогодня, хоч веде наш нарід боротьбу тиху й підпольну, але вона сильніща а може й важніща від боротьби „военної"!

Так йде народне життя в краю, а не инакше котиться воно і серед українських еміґрантів в Америці.

Та маючи більше волі й свободи ділання тут ніж у краю, наша еміґрація бореться більш отверто і певно показуючи в той спосіб не лишень свою але і цілого народу дозрілу політичну і національну здібність. Та зрілість показується якраз тепер в отвертій боротьбі з народніми дезорґанізаторами, тими народніми струпами, що затроюють орґанізм української еміґрації, одинокої, що може реаґувати сміло й певно, без страху і оборонювати наступ ворога на наші землі і наші ідеали.

В боротьбі цій еміґрація показала, що вона вище ставить будучність своїого народа, і готова все стати в обороні народніх інтересів!

Зрозуміння шкоди з боку наших внутрішних ворогів, своїх домашних пявок, яких за всяку ціну хочаб з окаліченням власного тіла треба знищини — веліло нашій еміґрації виступити громадно і рішуго проти рутенської політики.

Тимсамим еміґрація сказала, що національна гідність і ціна народніх героїв-борців є надміру дороща від киринників!

Бо поза плечами киринників наші національні вороги розпустили сіти, щоби нас поглотити, Запустили свої пазурі, щоб раз на все з нами скінчити.

Ту небезпеку еміґрація зрозуміла!

І це зробили не доктори і стовпи народні — але самі робітники. Завчасу, нім гидра розрослася, стяли їй голову. Це велике діло! Це вираз великої сили! Та побіда ще не завершена. А завершити її конче треба! Правда, домінуючим голосом в цій боротьбі є правда і чесність! Вони очевидно мусять побідити. Але який тому всьому конець буде? Писали в ґазеті, доказували, спорили — і на цьому скінчили?

Ні! Цього за мало!

Коли ні рутенський епископ, ні його священство, не скликують загальної ради, щоб полагодити ту справу, так народ сам повинен це зробити.

Вибрані делеґати усіх товариств У. Н. Союза, Провидіння і Обєднання повинні війтися під проводом всіх трох предсідників і виробити одну ясну плятформу ділання! Тоді доперва справа буде покінчена.

Хай наші вороги пізнають, що в народі сила, що нарід вміє розвязати й найтяжші проблеми, що нарід зуміє висвободити себе з всякої неволі.

Так, ну-ж до діла!

П. Ковальчик, з Лінден, Н. Дж.

ПРОЧ З РУТЕНСТВОМ І ВІЗАНТІЙСТВОМ!

Товариство „Запорожська Січ", відділ 317. У. Н. Союза в Сиракюз, Н. Й., розпочало свій місячний мітінґ тим, що на загадку предсідателя про вшанування памяти Івана Франка всі присутні пошанували память повстанням з місць та ухвалили вислати з каси товариства до Обєднання $10 на памятник Франка. Заразом запала ухвала, щоби „Свобода" далі поширювала культ Франка та набула твори Франка, які ми будемо старатися розповсюднити в той спосіб, щоби вони дійшли до кождої української хати.

По дискусії над загально народніми справами вирішено:

Щоби вже раз закінчити з рутенством і візантійством, домагаємося, щоби на наших церквах знести вже раз назву „Ґрік кетолик", а називати: українська католицька церква. Таксамо домагаємося, щоби наша дієцезія була оголошена як Українська Католицька, а не рутенська.

Протестуємо проти цего, щоби епископська канцелярія ширила по парохіях такі брошури як ті, що їх написав д-р Назарук. Коли не ширите між народом просвіти так не ширіть баламуцтва і темноти.

Взиваємо всіх Українців, щоби не принимали ніякої метрики, в якій наша народність не була би зазначена як українська.

Заявляємо, що не попустимо в наших домаганнях ні на крихітку, а будемо боронити слушних наших прав до останньої каплі крови. Бо то не боротьба за азбуку, а за поступ і визволенне нашого народу.

За товариство „Запорожська Січ":
Лука Залеський, предсідатель;
Ілько Чернятович, секретар;
Михайло Даньків, касієр.

ЗАРАДЬМО ЛИХОВИ, ПОКИ ПОРА.

(Дальший голос з кругів українського кат. духовенства).

З відрадою прочитав я „голоси" перших кількох священиків, які з болем серця, але щиро заговорили про теперішне критичне положенне. Кажу „з відрадою" — тому, бо думаю, що справа зачинає брати властивий зворот, і можна надіятися, що буде успішно полагоджена тими людьми, які повинні її полагодити. Нам не треба зраджуватися лихом, бо не ліпше діється у нас в старім краю, як се бачимо зі статті о. С. В. поміщеної в „Ділі" а пе- С. В., поміщеної в „Ділі". Факт є фактом, що слова і діла наших Владик ведуть наш нарід до Варшави а не до Києва. Владики глухі і німі на се, що нарід противний їх політиці; їх не обходить і не болить се, що сей нарід, доведений до крайности, покидає церкву і віру, якої тільки літ серед найстрашнійших переслідувань і упокорень державсь. Вони всі мають ту саму відповідь: „Не дбаю, нехай буде кількох а добрих" то є під кождим зглядом сліпо їм послушних. Як священик, розумію дуже добре конечність послуху для власти духовної і того послуху я сам від своїх парохіян вимагаю. Однак як чоловік, я знаю, що нема людий неомильних, навіть коли є... Епископами. Тому це є абсурд, коли Владика каже: „Я є Епископ, — і мною Дух святий кермує, — тому я не можу милитися". Той абсурд розуміє легко кождий чоловік, се розумію я, священик, се повинні розуміти тим більше о.о. Совітники, яких Епископ до себе для поради покликав. Обовязком совітників є дати добру, щиру і совісну раду свому Епископови і коли вони сего не роблять, коли мовчать перед Епископом, видячи його блуди, то поступають несовісно. „Нас Владика о раду не питає" — каже один з совітників. Я своїх совітників, то є урядників парохіяльних, також часто про деякі річи не питаю, але часто слухаю і іду за їх радами, які нераз є дуже добрі і розумні, хотяй я від своїх „совітників" є вченійший і більше ніж вони „Духом святим освячений". На теж вони мої „совітники" і на теж їх на сей уряд покликано.

А на що Ви є, Впр. о.о. Совітники? На що Вас Епископ покликав? Довкола Вас горить, кождий о тім знає. Епископ мовчить, бо можливо, що думає, що се Дух святий в виді огненних язиків дійствує, — а що Ви на се, о.о. Совітники? Чому нарікаєте на Владику перед священиками і світськими людьми, коли яко совітники на засіданню одного слова не скавісні — і або мовчіть та пежете? Будьте щирі, чесні і останьте на Епископа нарікати поза його плечами, так як мовчите на засіданнях, або говоріть на засіданнях се, що говорите перед людьми. Се є певне, що і сам Владика не є дитиною ані так короткозорим, щоби не видів Вашої дволичности. Чув я від старших священиків, що бл. п. Еп. Сотер мав совітників, які дуже часто щиру і отверту, хотяй зовсім противну свою гадку висказували, яку покійний Владика не лише радо принимав але навіть в особливший спосіб для тих людий був вдячний. Чому би наш Владика Константин мав инакше поступати? Не маю я наміру нападати на нікого, але хочу, щоби завести лад і спокій, щоби припинити боротьбу.

Слова та ради моїх попередників, священиків, в справі скликання Собору для нарад над теперішним критичним положенням, є золотими. Отці Духовні: Будьмо щирі і отверті. Дбаймо не лише про добро особисте, що, мовляв, в моїй парохії всьо спокійно і добре, але подбаймо найбільше про народне добро, про добро загальне. Не будьмо сліпі на се, що наша Церква валиться в Америці, не будьмо глухі на се, що говорить наш нарід не лише в часописях але і поміж собою. Не чекаймо і не числім на нічию поміч, тай не зволікаймо, аж буде запізно. Але тепер, поки ще час, поки страти наші хотяй великі але не цілковиті, — **зідьмося на наради,** висловім свої гадки, усуньмо, що зле і введім се, що за добре всі уважати будемо, а допоможемо народній справі і виратуємо нашу українську католицьку церкву.

Колиб епископ противився зіздови, колиб хотів дальшого роздору і розбиття так, як роблять наші урядники коли ми мітінґу парафіяльного скликати не хочемо: Вони і без нас його скличуть і зі собою порадяться. То само зробім ми. А скликати нас на нараду повинні як

раз совітники, це їх обовязок. А не скличуть вони нарад, ні не зроблять порядку в нашій Церкві, то зроблять його самі наші парафіяни без нас, як то вже радив зробити якийсь голос в „Свободі".

Священик.

КІНЧІМ СЛОВА, БЕРІМСЯ ДО ДІЛА.

Хочу я забрати кілька слів, але не буду вже говорити того, що другі передімною сказали. О що ходить в боротьбі, яка тепер розвелася серед української іміграції, нам уже відомо. Тепер пора сказати, що зі сею боротьбою робити.

Противники українського народа вдають, що вони замовкли. В сей спосіб вони хочуть приспати нас, щоби ми нічого не зробили, а вони могли відтак виступити проти нас хитрійше, більше обдумано. Ми мусимо тепер найти на се спосіб, і запобігти новим виступам раз на все.

Наперед, до владики Богачевського з просьбами більше не ідьмо. Не хоче він приймати депутацій від українського народа, то се най буде для нас научка, щоби до нього більше в ніяких справах не вдаватися.

Коли владика Богачевський боїться вийти межи наших людий, бо межи ними дикуни, які його можуть зневажити, то най сі „дикуни" не дадуть свому цивілізованому епископови ні одного цента катедратика.

Коли Богачевський називає свою церкву рутенською, то най парохії скажуть йому, що наші церкви є українські й рутенському біскупови катедратика платити не будемо. Наша українська церква св. Володимира у Палмертоні вже таку заяву епископови зробила. Коли епископ не признає Українців, то ми не признаємо рутенського епископа.

Щоби обговорити справи української католицької церкви в Злучених Державах, скличмо зїзд. Виберім на сей зїзд по двох делегатів від кождої парохії, і най сей зїзд вирішить всі справи.

Такий зїзд відразу заставить усіх священиків заявитися, з ким вони держать: з народом, чи проти народа. Священиків нам нічого боятися. Котрі стануть з народом, сих ми будемо піддержувати й боронити перед напастями епископа. Як котрий стане з епископом, то най його він відтак удержує.

Коли ми се зробимо, а зробити се не трудно, то ми скоро полагодимо всі наші клопоти, і епископ зі своїми прихильниками буде примушений робити народну політику, або буде мусів виїхати туди, звідки приїхав.

С. Дмитрик,
предсідатель української церкви в Палмертоні, Па.

Василь Бобріс (Смутний).

ЗІ СПОГАДІВ.

Присвячую Вікторові Чеховському*)

I.

Літо. Парко. Вечір — ніч.
Пеш і пеш
Та ждеш,
Щоб упала ніч.

Десь в Сараєві убили
Принца крови —
И вже готові —
Зуби смерти забіліли.

II.

На клаптику червоному
Чорні слова —
Не чути їх від гомону:
„Війна, війна"!

Найбільші: Божою милостю,
Ми, Миколай...
„Що, діду, онука виростив?
„Тепер віддай"!

III.

Шість братів,
Усі військові,
Сидять мовчки
Без розмови.

Думка мозок
Їсть одна:
Чи для нас
Ота війна?

IV.

Йдуть салдати, ревуть пісні,
Плачуть діти, матери;
Всі співай! Не хнич, не кисни,
Ногу тверду ти бери.

„Патріотами враз стали",
Всі газети записали,
А про плач не розказали,
Пройшли мимо, промовчали.

V.

Дубно. Вилізли з ваґонів,
Поплиили: чи скоро?
Дощик сіє, вітер стогне,
Наче кличе горе.

VI.

„За війну, за перемогу!
„Випем за Росію!"
Пє полковник, пє старшина,
Весело, радіють.

„Ти, хорунжий, чом не випеш?
„Я? — Ти теж старшина!
„Ні, я пю, ось подивіться,
„Пю я за Вкраїну".

VII.

Бій! Зове полковник
Вірного старшину:
„Памятаєш, хто учора
„Пив за Україну?"

„Памятаю! — Ворог він нам,
„Більше щоб не пив,
„Щоб Росію не любити
„Більше він не смів".

VIII.

Бій скінчився. Перемога.
Пішло військо далі.
По пшениці люде добрі
Неживих збирали.

Під копицею без руху
Хорунжого вздріли,
Очи мертві безнадійно
В чорнозем гляділи.

IX.

Не мислили Галичане,
Що здибали брата;
Поховали як і решту
И могили не знати.

Париж, 29. I. 26.

*) Прапорщик Віктор Чеховський, забраний до війска в 1914 році, мав намір підняти повстанне в Київщині, захопити друкарню Голов. Штабу й видрукувати відозву і в сей спосіб заманіфестувати бажання українського народу стати самостійним. Але батьки та родичі, боячись репресій на себе, наперли на нього покинути думку. Небіжчик належав до Укр. Соціял-Дем. Партії і в революції 1905 року перший організував маніфестації в с. Торохватці на Київщині, де мешкав його батько і де він народився. — Автор.

ВЕЛИКА РОЛЯ.

Славного актора Девриєнта мучив безупину якийсь молодик без таланту, щоби дав йому якусь ролю. Коли Девриєнт не міг спекатися його, казав йому прийти гарно зодягненому, до театру, щоби вже взяв участь у представленні. В гардеробі причепив Девриєнт молодцеви величезний ордер на груди та казав йому стати за кулісами. На всі питання, яку він ролю гратиме, Дервиєнт не відповідав йому нічого, лише:

— Стійте тут, а вже побачите.

При кінці дії один із акторів на сцені сказав слова:

„Про тую пригоду мусить довідатися пан президент".

— Чуєте, — озвався Девриєнт до молодого дилетанта — тепер була мова про вас, ви є президент. Так, а тепер віддайте ордер і йдіть до дому. Ви знаменито відіграли свою ролю.

— Мамо, діти сусіди дрочаться з нашою мясо̀дною ростиною! Показують їй ковбасу, а потім самі їдять цю ковбасу...

ПОЛЬСЬКІ СПРАВИ.

Ми вже звідомляли про спроби мілітаризації адміністрації в Польщі. Форсує отсі заміри з усіх сил Пілсудскі. Найновіщі часописи принесли нові відомости про намагання віддати польські цивільні установи під військову контролю. І так, генеральний залізничний комісар, який працював дотепер при польськоиу генеральнім штабі, буде приділений до міністерства залізниць. Це має стати початком мілітаризації польських залізниць.

Цікаві практики польської поліції викрив польський часопис „Глос Правди". В цілому ряді статтей виявив він спілку урядовців польської варшавської поліції зі злодіями та ошуканцями. Поліція симулювала боротьбу зі злодіями, а на ділі була з ними в порозумінні. Творцем цеї системи був Курнатовскі, колишній член охрани, власник кількох домів у Берліні, віллі в Італії і т. д. Дальші типи: аспірант Бахрах, який, будучи на службі поліції, перевозив масово через границі валюту і кокаїну. До цього вживав він дипльоматичних пашпортів, які дістав для уможливлення погоні за фальшівниками грошей. Комісар Добецкі піваняльфабет, управитель летунської обсерваційної бриґади, брав великі окупи від злодіїв дорогоцінностей. Комісар Шафраньскі, який скінчив колись 2 кляси народньої школи, брав великі окупи від купців. Кармазин, головний дактилоскоп у розвідчім відділі варшавської слідчої поліції, викрадав за великі гроші з альбумів фотографії злочинців і їхні дактилоскопічні відтиски.

Для завершення отсих ревеляцій „Глосу Правди" варта згадати, що військова жандармерія мусить опікуватися автором, який здемаскував отсю банду, інакше грозить йому смерть від ображеної шайки.

Др. В. Клодницький.

УКРАЇНА В 1918 Р. В ОСВІТЛЕННЮ АВСТРІЙСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

— (2)

(Продовження)

До перевороту П. Скоропадського Австрія не приложила своїх рук, бо австрійські правлячі круги знали добре настрої селянських мас і з ними числились. (Гл. „Свобода" з 23, 24, і 25 серпня с. р.) Окрім того ми бачили, що австрійсько-угорський двір „леліяв солодкі надії" — дочекатись евентуально того, що Василь Вишиваний колись „зможе" дочекатись київського престола — бодай гетьманського, як вже не цісарського.

Поминувши і страх перед розбурханими революцією українськими народними масами, поминувши і золоті мрії бачити Габсбурга в українській короні, Австро-Угорщина потоджувалась з переворотом на Україні ще й тому, бо він відбувся поза плечами Австрії при допомозі німецкого генерала Гренера (Groener). Переворот без відома й згоди Австрії оплджав австрійську монархію, союзницю Німеччини!

Договору Гренера зі Скоропадським, а радше условий Гренера, подиктованих Скоропадському, Австрія спершу не уважала ніяким державним пактом — а папками неоформлених пертрактаціями і то лише між П. Скоропадським і Німцями.

Австрійському послови з часів Української Центральної Ради — графові Форгачеві в Києві, дано з Відня директиви „de facto" увійти в зносини з гетьманом України — не признаючи „de iure" нового уряду.

Такий стан „невизнання" нового уряду України зі сторони Австрії тревав аж до 2. червня 1918 р. Доперва під напором Німеччини віденський двір йде на уступки і доперва 2. червня австро-угорський посол в Києві одержує з Відня нові директиви і передає гетьманові грамоту свойого уряду, в котрій сповіщаєсь „признання" нового ладу на Україні зі Скоропадським на чолі і згоду Австрії вступити з ним в ділові зносини.

Понизша депеша № 29918 потверджує нам негодовання Австрії по причині перевороту при допомозі генер. Гренера, невизнання „de iure" гетьмана та освітлить нам непорозуміння Німеччини з Австрією, проти волі котрої Німці в районі австро-угорських військ усунули Коморного, українського комісаря м. Одеси з часу Укр. Цент. Ради.

Напруження відносин між Австрією а Україною, головно по причині усунення Коморного (не гетьманом України а Німцями) як вкінці чимало пекучих справ адміністративно політичної натури вдадось міністрови Кістяківському загладити.

Дня 22. мая — майже в місяць по перевороті Скоропадського — приходить до заключення умови між „наказним Німцями урядом" Скоропадського а австро-угорським командуванням Армії Східної, розташованої на Україні, (цим разом при „співучасти" графа Форгача, австрійського посла в Києві та міністра зак. справ гр. Буріяна!) чим до певної міри задобрюєсь Австрію.

„Договір"-умова австрійської східної команди з гетьманським урядом буде поміщена понизше в депеші 29918, під заголовком: Ц. і к. австро-угорське представництво в Києві № 29/політ.

№ 29918. Телефонічна депеша.

Граф Травтмансдорф,
Баден, 25. мая 1918 р.

Командант Східної Армії, генерал інфантерії Кравс вислав 22. ц. м. до графа Форгача слідуючу телеграму:

„Коли команда 2-гої Армії по повалленню київського уряду довідалася про пакт, заключений між генер.-лейт. Гренером і гетьманом, висловлено звідси Нач. Команді Армії побоювання щодо того, що умова була заключена **лише з Німцями** — а не зі союзниками та що важні точки як пр. речинець нових виборів та створення українського війська були умовлені тільки з ним. Нач. Командою. На ці побоювання, які впливали як з річевих мотивів так також і змагання зберегти покору монархії, Нач. Команда Армії подала Команді теперішної Сх. Армії до відома слідуючу оцінку ситуації ц. і к. міністерства закордонних справ:

Умова зі Скоропадським не є ніяким державним договором, тільки неоформлені пертрактації. Їх заключено за відомом*) ц. і к. представника і вони є також для нас обовязуючими, оскільки при цього рода неоформлених умовах може бути мова про абсолютно обовязуючу силу.

Ц. і к. посол має припоручення увійти в зносини з гетьманом de facto, не признаючи одначе формально уряду. Хоча також згадані умови ми признали, то це не виключає, що поодинокі точки мусілиб евентуально підпасти ревізії, наколиб це оказалося конечним в тягу дальшого розвою. Побоювання, висловлене свойого часу командою 2-ої Армії, що на підставі цього пакту гетьмана буде більше спиратися на Німців, здається, тепер справджується. І так не узгляднено просьбу команди 2-ої Армії, щоб в Одесі настановленого комісаря Коморного полишити так довго на становищі, аж доки не доведеться до порядку справ тутешньої мійської думи, а противно пост „розвязано" а нач. команду щойно опісля повідомлено. Для удержання безперервности приказано генеральному комісареви сповняти свої обовязки доти, доки не наспіє його наслідник. До управильнення цеї справи вислав гетьман українського державного секретаря Кістяківського до Одеси, якого тут сьогодня очікується. Плянується йому поставити слідуючі услівя:

а) Пост генерального комісара для Херсонщини і Катеринославщини мав би залишитися, а його круг ділання требаб поширити також на Поділля, так що ці 3 губернії, які стоять під австро-угорським зарядом, малиб також оден спільний правительственний орган. До нього малиб наспівати всі правительственні розпорядки з обовязком подавати їх негайно до відома команді Сх. Армії.

б) Наколиб цього одностайного органу не можна було добитися для нашої сфери інтересів, то команда Армії мусить безумовно жадати звязкового органу українського уряду з осідком в Одесі, який піддержує звязок між київським урядом а командою Армії.

При цьому я далекий від того, щоб впливати на політичні взаємини між армією а українським урядом, на сторожі чого впрочім стоїть Ваша Ексцеленція, тільки я змагаю до цього, щоб обезпечити співпрацю австро-угорської армії з місцевими органами України тільки в тих справах, які не терплять проволоки по ріжних інстанціях. Позволю ще собі надіслати оригінальніще звідомлення про переговори з державним секретарем Кістяківським. Прохаю Вашу Ексцеленцію попирати мене в цих моїх стремліннях.

Шеф ген. штабу дав мені вгляд в цю телеграму, підкреслюючи, що внесення команди Сх. Армії являються йому оправданими.

(Далі буде).

*) Одначе без відома міністерства закорд. справ. Тут граф Буріян хоч нехоч скриває свій блямаж. Замітка д-ра В. Клодницького.

З українського життя в Америці.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Комунікат Центрального Комітету.

Ми низше підписані урядники Центрального Комітету Злучених Товариств міста Трентону почуваємося до обовязку здати звіт з своєї діяльности. Ціль нашого обєднання поляґала на тім, щоб відсвяткувати гідно та достойно память найбільшого сина галицької землі, Івана Франка.

На удаштоване свята 9 товариств зложили на початкові видатки по три доляри, що зробило суму	$27.00
З тікетів на концерті було	67.00
З продажи пива і соди прийшло	50.25
З відзнак станкових	2.80
Разом було приходу	$147.05

Розхід був слідуючий:

За вироблення тікетів, відозв та оголошень заплачено	$20.00
Галя на концерт	25.00
Співаки з Ню Йорку	60.00
Сода і пиво	18.90
Квіти та відзнаки коштували	9.15
Разом було розходу	$133.05

Відтягнувши розхід від приходу, остало з концерту приходу $14.00.

З огляду на те, що публика недописала з причини уливного дощу, уряд Центрального Комітету постановив устроїти баль на ту саму ціль, а дохід з концерту і балю вислати на памятник Франка. З балю чистого приходу було $16.00, що разом, дорахувавши до концерту, зробило суму $30.00, котрі то гроші вислано до Обєднання в Филаделфії з призначенням, щоб Обєднання вислало їх до Львова на памятник Ів. Франка.

На отсім ми кінчимо своє справоздання та заявляємо найщирійшу подяку всім товариствам за їх щирість та солідарність та рівночасно заявляємо, що на тім не кінчиться наша діяльність.

Центральний Комітет не розвязується, але істнує далі, бо ми бачимо, що єзуітизм надалі паралізує культ нашого найбільшого Мойсея Франка. Тому ми мусимо бути на далі зорґанізовані, щоб могли гідно і чесно відбивати всякі ворожі затії.

Повідомляємо і прохаємо, щоб ті товариства, котрі є у звязку з нами, були ласкаві зі своїх кас виасигнувати відповідну суму на памятник Франка та доручити до нашого касієра, котрий вишле гроші до Обєднання. Робім все пляново, організаційно, тоді з нами будуть числитися. Центральний Комітет буде заниматися далі всякими збірками на рідний край та буде вести иншу дальшу роботу. Будемо далі ширити культ Франка та виступати проти всіх цироків без різниці чи вони в священичій рясі чи з докторським дипльомом, коли вони поважуться нарушити память нашого Генія.

ЗА УРЯД ЦЕНТР. КОМІТЕТУ:
П. Лапець, предс.
В. Гасій, касієр.
П. Ревага, секр.

СТЕМФОРД, КОНН.

Концерт в честь Франка.

Дня 11. вересня відбулося в нас свято в память десятьлітних роковин смерти Ів. Франка. Галя укр. кат. церкви, в якій святковано память Франка, була виповнена народом. Зійшлися всі громадно на сей вечір, щоби віддати честь нашому Мойсееви.

Програма була такa, яка відповідала силам стемфордської громади. Точно о год. 8-ій веч. піднеслася куртина, а по середині сцени пишався прикрашений живими квітами бюст Ів. Франка. Мішаний хор аматорського кружка, який складається з молодих школярок і старших аматорів, відспівав укр. амер. гимн, а потім слідували декламації. Мала учениця М. Терляк віддеклямувала вірш „Україна" і гарно вивязалася зі свого завдання і може бути приміром для других дітей. Також скрипкові соля, котрі відограла п. Е. Кресан, випали дуже гарно. Є надія, що Стемфорд видасть добру артистку, коли молода солістка не пожалує для науки більше труду. Не буду похвалювати старших, котрі декламували „Каменярі" і другі поезії Франка. Хай діло само себе хвалить.

Про Франка розказав гр. М. Кресан, а на закінчення реферату попросив всіх спомянути нашого генія повстанням з місць, що всі зробили, поклонивши свої голови на знак жалоби.

По тім відограно комедію „Пан майстер Копитко", яка присутних дуже задоволила.

На закінчення відспівано гимн „Ще не вмерла Україна".

По відчисленню розходів весь дохід в сумі $32 призначено на памятник Ів. Франка і віслано до „Обєднання" в Филаделфії.

ЗА УРЯД ЧИТ. „ПРОСВІТИ":
Мих. Сливинський, голова.

НЮ ЙОРК, Н. И.

Народне Віче.

Дня 12. вересня відбулося народне віче в цілі обговорення злободневних питань. Галя Народного Дому в Ню Йорку була битком набита. Видко, що ті питання заінтересували людей до живого.

Віче отворив січовий сотник Іван Гриник і заявив, що віче скликано заходом щойно зорґанізованої української православної громади. На предсідателя покликав гром. В. Кедровського, а цей покликав двох секретарів та вказав в кількох словах на теперішне положенне в Америці, піднісши те, що церковні питання затронули тепер дуже глибоко ціле наше народне життя.

Першим бесідником був ред. М. Хандога. Він поставив на чоло своєї промови твердження, що лиш нарід, який має державну самостійність або бореться за свою державну самостійність, заслугує на імя культурного народу. Нарід, який не має державної самостійности і не бореться за неї, є засудженим на неминучу загибель. Вороги нашого народу вже давно призначили йому трумну, але наш нарід здавна веде завзяту боротьбу за свою державну самостійність і підчас великої російської революції здвигнув був, на диво цілому світови, свою власну Українську Народню Республику зі столицею в Київі. Ця наша національна держава не потревала довго, бо ми не були достаточно підготовані. Тепер спадає на нас конечність і обовязок, підготовитися і дальше боротися, доки не буде держава наша знов здвигнена і закріплена на завше. Бесідник перейшов долю Українців під всіма ворожими окупаціями, під якими він тепер стогне: під Польщею, Чехією, Румунією і Росією. Він виказав, як кождий окупант по своєму гнобить і душить наш народ на всіх ділянках культурного життя: на полі політичнім, господарчім, просвітнім і церковнім. Бесідник вказав, що всі окупанти однаково стремлять до заглади нашого народу, лиш не з однаковим успіхом. Завойовники позбавили нас політичної волі, визискують в страшний спосіб наш нарід економічно, стараються держати його в темноті, ба навіть відбирають йому його рідну церкву. Зі всіх займанщин ще в найкращому положеню находяться Українці на Великій Україні, бо хоч вони позбавлені політичної свободи майже цілком, наше селянство має там в руках землю і школу. Під иншими окупаціями і того немає. З особливою завзятістю кинулися наші гнобителі на церкву нашого народу і видирають її йому з рук. Так на Великій Україні большевики люто переслідують Українську Православну Автокефальну Церкву і на її місце силоміць насаджують щось аж дві чи три московських церкв; забороняють розпродаж українського святого письма, а навпаки пособляють зі всіх сил поширенню святого письма в мові московській. В Галичині Поляки втягають нашу національну церкву в польські шори і за поміччу конкордату й целібату хотять цілком знищити греко-католицьку українську церкву в Галичині. Знов на Буковині Румуни викинули українське богослуженнє з українських православних церков і заборонили проповідувати по українськи. Так само Чехи на Підкарпатській Україні зробили українську церкву знаряддям чехізації.

Бесідник на закінчення зробив такий вивід, що нашому народови треба мужно боротися за цілість і ненарушимість всіх наших історичних інституцій, не виключаючи й церкв, бо вона служить підвалиною нашої держави, котру мусимо мати чим скорше, коли хочемо вратувати наше життя як культурного народу.

Другим бесідником був о. др. М. **Копачук,** котрий обмежився до освітлення церковного питання між православними Українцями в Ню Йорку. Він звернув увагу на те, що в самім Ню Йорку живе поверх 3000 душ православних Українців, котрі не мають ані одної одніської української православної церкви. Може хто гадав би, що це невіруючий нарід і не ходить нігде до церкви. Тимчасом воно так не є, бо в Ню Йорку істнують аж 6 так званих „російських" православних церков. Коли добре приглянемося тим „Росіянам", що ходять до тих 6 „російських" православних церков і удержують їх своїм грошем і своєю працею, то побачимо, що то не є ніякі Росіяни, а в 90% Українці, що походять з Великої України, Галичини, Буковини і Прикарпатської України. Отже виходить, що через несвідомість і через недбальство свідомих православних Українців кілька тисяч православних Українців підпирають чужу і ворожу нам націю і чужу і ворожу нам церкву. Такий ненормальний стан річий є встидом і ганьбою для православних Українців у Ню Йорку і цю пляму повинні вони стерти з себе чим скорше основаннем української православної громади в Ню Йорку. Така парохія малаби попри дуже важне церковне завдання ще важливе національне післанництво: ратувати Українців Ню Йорку від винародовлення і потопання в морю московськім чи ляцькім.

Третім з ряду і послідним бесідником був о. Иванишин з Пасейку. Він сказав, що лиш та церква є правдива, що служить інтересам рідного народу. Церква, що йде проти інтересів народу і явно йде на руку лютим ворогам і гнобителям нашого многострадального народу, не може бути правдивою церквою. А щоби церква служила народови, то нарід мусить сам взяти в свої руки керму своєї церкви і не допустити до того, щоби наші вороги нам становляли йому керманичів.

Народом вибрані керовники церкви будуть служити на певно народови, а іменовані чужими властями єпископи і священики будуть служити Москві, Римови та Варшаві.

При кінці бесідник додав, що правдива народна церква віддасть пошану Іванови Франкови разом зі всім українським народом. Бо Франко, як це показують його твори, завсіди відносився з пошаною до правдивих священників-душпастирів, що свою душу поклали за своє стадо, а виступав остро лиш проти тих священиків, що замість служити свому народови, вислугувалися його лютим ворогам.

Всі вічевики вислухали ці промови, хоч вони були доволі довгі, з великим зацікавленням і з терпеливістю аж до кінця. Це свідчить про те, що Українці в Ню Йорку тямлять дуже добре, що церковна справа це не є справа виключно духовенства, але вона є справою народа і тому нарід мусить нею не лиш інтересуватися, але мусить перебрати її в свої руки і не дати, щоб українська церква попала в руки чи під вплив Москалів чи Ляхів, наших відвічних ворогів. Чим скорше наш нарід перебере свої церковні справи в свої руки, тим краще для нього.

Участник.